

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ข้อ 32 (วสันต์ ธีรานุรักษ์, 2520 : 3) ระบุไว้ว่า

การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาดังระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคล เข้าใจ รู้จักเลือกวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

การมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพ หรือเป็นแนวทางการศึกษาในระดับสูงต่อไปได้ ถ้าสังคมที่ได้จากการผลิตของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นคนระดับกลาง อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมให้รุ่งเรืองได้ ดังนั้นหากจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้อย่างถูกต้องและมีคุณภาพแล้ว ก็จะทำให้ผลิตกำลังคนมีคุณภาพตามความต้องการของประเทศ เป็นพื้นฐานที่จะส่งเสริมให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการศึกษาจะเกิดผลดี มีคุณภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการศึกษา และดำเนินการของโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังที่ บุญชูป ศรีสะอาด (2521 : 65) กล่าวว่า "โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยที่นำแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมาย และวิธีการอื่น ๆ มาดำเนินการ"

กรมสามัญศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการมัธยมศึกษาของชาติ มีโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศที่มีหน้าที่ให้การศึกษแก่นักเรียน จึงต้องพยายามที่จะจัดบริการ เพื่อให้สนองความต้องการของนักเรียนแต่ละคนให้มากที่สุด และให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในทุกด้าน ซึ่งโรงเรียนจะทำหน้าที่เหล่านี้ได้สำเร็จมากน้อย

เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานในหน่วยงานนั้น ๆ พันธ์ หันนาคินทร์ (2521 : 65) กล่าวถึงความสำคัญของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ไว้ดังนี้

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นองค์การและสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง ถ้าปล่อยให้คุณภาพของการศึกษาค่ำ ย่อมหมายถึง การค้อยคุณภาพของประชากรของประเทศ อันจะส่งผลกระทบต่อความล้ำช้า และความล่าช้าในการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศไทย

ในการบริหารโรงเรียนนั้น งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญ (กรมสามัญศึกษา 2521 : 36) ซึ่งโรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดให้มีระเบียบแบบแผน เป็นขั้นตอน เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงานของคณะครู-อาจารย์ และเพื่อผลการเรียนของเด็กกรมสามัญศึกษา (2522 : 385) ได้เน้นถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่า

งานวิชาการเป็นงานหลักของงานบริหารการศึกษาในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใด มาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษา มักจะได้รับการพิจารณาเป็นขั้นมูลฐาน จากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องถือเอางานนี้เป็นหน้าที่หลักในการบริหารโรงเรียนของตน และต้องให้ความสนใจงานด้านวิชาการเป็นพิเศษ

ในการบริหารงานของโรงเรียน ลำพังผู้บริหารแม้จะมีความรู้ความสามารถในกิจการต่าง ๆ เพียงพร้อมเพียงใดก็ตาม แต่ผู้บริหารแต่เพียงผู้เดียว ไม่สามารถจะปฏิบัติงานในโรงเรียนให้สำเร็จด้วยดีได้ จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยผู้ร่วมงานเป็นกำลังคอยช่วยเหลือ ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายต่าง ๆ และหัวหน้าหมวดวิชา ดังคำกล่าวของธรรมรส โชติคุณุชร (2519 : 2) ที่ว่า "นักบริหาร คือ ผู้ทำให้หน่วยงานได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แต่นักบริหารไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติงานนั้นโดยตรง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจของผู้ใต้บังคับบัญชาชั้นรองลงไปปฏิบัติแทน"

เนื่องจากงานด้านวิชาการ ถือเป็นหัวใจของสถานศึกษามีขอบข่ายงานกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ แม้ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้รอบรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการสักเพียงใดก็ตาม ผู้บริหารจะ

เป็นผู้ที่รู้ทุกวิชา และปฏิบัติเพียงคนเดียวไม่ได้ ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
 คำนวณวิชาการ ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์ (2516 : 4) กล่าวว่า "ผู้บริหารโรงเรียน
 ควรจะต้องมีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ (Advisory committee) สำหรับ
 ให้คำแนะนำหรือเสนอแนวทางให้เลือก และผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องเลือกวิธีที่สอดคล้อง
 กับบทบาทและความคาดหวังของโรงเรียน"

สำหรับคุณสมบัติและหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ
 นั้น กรมสามัญศึกษา (2519 : 11) กล่าวไว้ในเอกสารคู่มือผู้บริหาร โรงเรียนมัธยม-
 ศึกษาว่า

ควรแต่งตั้งจากผู้มีประสบการณ์ในการทำงานพอสมควร เช่น ผู้ช่วยหัวหน้า
 สถานศึกษา หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวดวิชา และครูแนะแนวหรืออื่น ๆ ซึ่งสรุปหน้าที่ได้
 ดังนี้ คือ เป็นที่ปรึกษาของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับวิชาการทั่วไป พิจารณาหาวิธีปรับปรุง
 การดำเนินงานทางคำนวณวิชาการให้ดียิ่งขึ้น เป็นตัวแทนของคณะครูในการจัดกิจกรรม
 ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียนเป็นส่วนรวม รับฟังความคิดเห็นและขอเสนอแนะจากครูใน
 เรื่องวิชาการ ทำหน้าที่ประสานงานทางคำนวณวิชาการในโรงเรียน วางแผนและ
 ประเมินผลการปฏิบัติงานทางวิชาการของโรงเรียน

ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิชาการ
 โดยตรง โดยเฉพาะดูแลประสานงานกับหมวดวิชาต่าง ๆ หัวหน้าหมวดวิชา เป็นผู้
 รับผิดชอบงานวิชาการ รองจากผู้บริหาร และผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ (กรมสามัญ
 ศึกษา, 2522 ก : 388) เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะในหมวดวิชาที่
 รับผิดชอบ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับครู-อาจารย์ในหมวดวิชา สามารถประสานงาน ดูแลควบคุม
 งานคำนวณวิชาการในหมวดวิชาให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ
 (อุบล หุวะนันท์, 2514 : 72)

งานของหมวดวิชา เป็นงานที่ต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และได้รับ
 การฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ ผู้ที่จะเป็นหัวหน้าหมวดวิชา นอกจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้
 ความสามารถ ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นพิเศษแล้ว ยังต้องมีประสบการณ์ในการทำงาน
 และมีลักษณะเป็นผู้นำอยู่ด้วย ทั้งนี้เพราะหัวหน้าหมวดวิชาถือว่าเป็นผู้บริหารงานวิชาการ

ของโรงเรียนที่อยู่ในชั้นปฏิบัติ หากงานในหมวดวิชาล้มเหลวหรือขาดประสิทธิภาพ งานวิชาการของโรงเรียนทั้งหมดก็จะล้มเหลวไปด้วย ดังนั้นหัวหน้าหมวดวิชาจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งคนหนึ่งโรงเรียน ดังคำกล่าวของ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2519 : 12) ที่ว่า "ครูที่ไม่มีผู้นำที่ดีในโรงเรียน เขาสอนให้เต็มที่ไม่ได้ จำเป็นต้องมีครูใหญ่ หรือหัวหน้าหมวดวิชาที่ครูพึ่งพาได้ มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยผู้นำ เหมือนสัตว์ต้องอาศัยจำฝูง" และในทำนองเดียวกัน ปรานี บุญชุม (2528 : 1) ได้กล่าวเปรียบเทียบความสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาไว้ว่า "หากโรงเรียนเป็นกองทัพ หัวหน้าหมวดวิชาก็คือ ยอดขุนพลแห่งกองทัพนั่นเอง"

หัวหน้าหมวดวิชา เป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งในการบริหารงานวิชาการ และพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน เพราะหัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้ดูแลและใกล้ชิดกับครูในหมวดวิชาที่ตนเองรับผิดชอบมากที่สุด ถ้าหัวหน้าหมวดวิชามีความรู้ความสามารถ และเอาใจใส่หน้าที่เป็นอย่างดี งานวิชาการก็จะมีประสิทธิภาพ เพราะหัวหน้าหมวดวิชา มีสิทธิ์เต็มที่ในการควบคุมดูแลครูผู้สอนให้ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้ประสิทธิภาพ ฮาร์ด อาร์ท กักลาส (Douglass, 1963 : 28) กล่าวถึงความสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนไว้ว่า ครูในโรงเรียนจะเชื่อฟังหัวหน้าหมวดวิชา เพราะเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือให้คำแนะนำ และเป็นผู้บริหารในหมวดวิชา ตลอดจนประสานงานกับหมวดวิชาอื่น ๆ

กรมสามัญศึกษา ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับหัวหน้าหมวดวิชา โดยบัญญัติไว้เป็นทางการในปี พ.ศ.2509 และต่อมา ในปี พ.ศ.2522 ได้มีระเบียบกรมสามัญศึกษา ว่าด้วยการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชา และรองหัวหน้าหมวดวิชา ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 ขึ้น ไว้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ได้กำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชา และรองหัวหน้าหมวดวิชา ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีลักษณะผู้นำที่ดี
2. เป็นผู้ที่มีเวลาบริหารราชการมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้ที่มีวุฒิปริญญา หรือ ป.ม. หรือเทียบเท่าและเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศการสอนในหมวดวิชานั้น ๆ ได้ดี
4. ต้องทำการสอนในหมวดวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 10 ชั่วโมง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

5. โรงเรียนที่ตั้งหัวหน้าหมวดวิชาได้นั้น ต้องมีครูที่ทำการสอนในหมวดวิชานั้น ๆ ดังนี้ คือ ครูหัวหน้าหมวดวิชา 1 คน มีครูในหมวดวิชานั้น ๆ ไม่น้อยกว่า 3 คน

กรมสามัญศึกษา (2522 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชา ตามระเบียบว่าด้วยการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาไว้ดังนี้

1. ทำการสอนในหมวดวิชาที่รับผิดชอบสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 10 คาบ
2. ช่วยหัวหน้าสถานศึกษาจัดโครงการเรียน และกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเลือกเรียนโครงการนั้น

3. ควบคุมดูแลการเรียนการสอนในหมวดวิชาที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามหลักสูตรและรายการสอน

4. จัดทำโครงการงบประมาณรายจ่ายของหมวดวิชาที่รับผิดชอบ

5. วิเคราะห์หลักสูตร ข้อสอบวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชาที่รับผิดชอบเพื่อให้อสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์

6. นิเทศงานวิชาการในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และใช้วัสดุอุปกรณ์ของข้าราชการในหมวดวิชานั้น

7. ดำเนินการจัดหาสื่อการเรียน เช่น หนังสืออุเทศ วัสดุฝึก เอกสารประกอบการเรียนการสอน สำหรับใช้ในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ

8. ศึกษาค้นคว้า ประเมินผล วิเคราะห์ และวิจัย เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาวิชาการในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ

9. ดำเนินการทดสอบ กำหนดแนวออกข้อสอบ และตรวจความถูกต้องของข้อสอบวิชาต่าง ๆ ในหมวดวิชาที่รับผิดชอบ

10. ติดตามประสานงานทางค่านิชาการกับข้าราชการครูทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา

11. ปฏิบัติงานอื่นตามที่หัวหน้าสถานศึกษามอบหมาย

จะเห็นได้ว่า หัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้นำค่านิชาการในหมวดวิชา เป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่ครู-อาจารย์ในหมวดวิชา ทั้งในค่านิชาการ และค่านื่น ๆ ในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้หัวหน้าหมวดวิชายังเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา

ทางด้านวิชาการของโรงเรียนอีกด้วย หัวหน้าหมวดวิชาจึงเป็นหัวหน้างานหรือผู้บริหาร คนหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ในการ เชื่อมโยง และผลักดันให้การบริหารการศึกษาในระดับ โรงเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้อง เอาใจใส่ในการบริหารบุคลากรเหล่านี้เป็นพิเศษ ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน (2520 : 2) กล่าวว่า "คนมีความสำคัญยิ่งกว่าเงินทองและสิ่งของมากมายนัก เพราะถ้าคนมีความสามารถแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีและรวดเร็ว"

ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานประสบผลสำเร็จก็คือ ความพึงพอใจในงาน ผู้ปฏิบัติงานที่มีความพึงพอใจในการทำงาน ย่อมปฏิบัติงานได้สำเร็จ และได้ผลดีมากกว่า คนที่ไม่มีความพอใจในการทำงาน ไม่ว่าปัจจัยนั้นจะมาจากสาเหตุใด ผู้บริหารที่ฉลาด จึงพยายามที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัยและองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ หรือ ไม่พึงพอใจขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์ยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป (กิติมา ปรีดีคิดถ, 2529 : 320)

ความพึงพอใจในการทำงาน จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารงาน ไม่ ยิ่งหย่อนไปกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ ความพึงพอใจหากเกิดขึ้นที่ใดแล้ว ที่นั้นย่อมเพิ่มไป ด้วยความตั้งใจทำงาน การให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน บรรยากาศที่ดีในองค์กร

การศึกษาความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เพื่อจะได้นำปัจจัยเหล่านี้มาเป็นเครื่องช่วยในการจูงใจ สมยศ นาวิกาน (2525 : 401-402) กล่าวถึงความสำคัญของการจูงใจว่า

การจูงใจมีความสำคัญ เพราะผู้บริหารต้องทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคลอื่น ผู้บริหารต้องการความเข้าใจบางอย่างว่า ทำไมบุคคลจึงมีพฤติกรรมตามที่เป็นอย่างนั้น เพื่อ ทำให้พวกเขาสามารถใช้อิทธิพลต่อบุคคลให้ปฏิบัติงานในแนวทางที่พวกเขาต้องการ

ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องสามารถดึงดูดและบำรุงรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไว้ในหน่วยงานให้มากที่สุดและนานที่สุด (สีลา สินานุเคราะห์, 2530 : 129)

นอกจากนี้ จากรายงานการศึกษาของ วิคเตอร์ เอช รัม (Vroom, 1964 : 48) เกี่ยวกับความพึงพอใจ พบว่า มีความสัมพันธ์เป็นเส้นตรงระหว่างความพึงพอใจ

ในการทำงานกับการปฏิบัติงาน และจากการศึกษาของ ซี เอ็น กรีน (Green, 1972 : 31-41) ได้สรุปว่า บุคคลที่มีความพึงพอใจในการทำงาน จะเกิดความตั้งใจในการทำงาน และเต็มใจที่จะอุทิศ เวลา แรงกาย ความคิดของตนเอง เพื่อสนองความต้องการของหน่วยงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของงานบริหารการศึกษาในโรงเรียน การที่หัวหน้าหมวดวิชาที่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ย่อมทำให้หัวหน้าหมวดวิชามีความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่องานที่ทำปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจพร้อมที่จะเสียสละทั้งร่างกาย แรงใจ และสติปัญญาให้แก่งานนั้น ผลของการปฏิบัติงานจึงประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชา จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ทราบข้อมูลสำคัญ อันจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคลากร เพื่อบำรุงรักษาให้หัวหน้าหมวดวิชาปฏิบัติงานในโรงเรียนให้มากที่สุดและนานที่สุด ผู้วิจัยมีประสบการณ์ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพราะพิจารณาเห็นว่า โดยสภาพทั่วไปแล้วเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีจำนวนมากที่สุด มีทรัพยากรทางการบริหารที่ใกล้เคียงกัน มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนมาพอสมควร ซึ่งคงจะสามารถบริหารบุคลากรในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยสามารถจูงใจบุคลากรในโรงเรียนให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานและปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ปรากฏว่ายังไม่มียานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวหน้าหมวดวิชา ผู้วิจัยจึงคาดว่าผลการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จะได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเสริมสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เฉพาะโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 1,500-2,499 คนเท่านั้น
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าสถานศึกษา ตามระเบียบกรมสามัญศึกษาคำว่าด้วยการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาและรองหัวหน้าหมวดวิชา พ.ศ.2522 ทั้งที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการและเป็นการภายใน
3. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามทฤษฎีจูงใจ-ค่าจูน (The Motivation-Hygiene Theory) ของเฟรดริกเคอริค เฮอริชเบอร์ก (Frederick Herzberg, 1959 : 44-49) ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ
 - 3.1 ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติโดยตรง และเป็นสิ่งจูงใจให้บุคลากรในหน่วยงานเกิดความพึงพอใจประกอบด้วย
 - 3.1.1 ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement)
 - 3.1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ (Recognition)
 - 3.1.3 ลักษณะงานที่ปฏิบัติ (The Work Itself)
 - 3.1.4 ความรับผิดชอบ (Responsibility)
 - 3.1.5 ความก้าวหน้า (Advancement)

3.2 ปัจจัยค่าจูน (Maintenance Factors) เป็นปัจจัยที่จะ
 ค่าจูนให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลที่มีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือมีไม่สอดคล้อง
 กับความต้องการของบุคลากรในองค์การ บุคลากรในองค์การจะเกิดความไม่ชอบงาน
 ขึ้น ประกอบด้วย -

- 3.2.1 เงินเดือน (Salary)
- 3.2.2 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต
(Possibility of Growth)
- 3.2.3 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา (Interpersonal
Relationship-Superiors)
- 3.2.4 ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา (Interpersonal
Relationship-Subordinate)
- 3.2.5 ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน (Interpersonal
Relationship-Peers)
- 3.2.6 สถานะของตำแหน่ง (Status)
- 3.2.7 การนิเทศงาน (Supervision-Technical)
- 3.2.8 นโยบายและการบริหารงาน (Policy and
Administration)
- 3.2.9 สภาพการทำงาน (Working Conditions)
- 3.2.10 ชีวิตส่วนตัว (Personel Life)
- 3.2.11 ความมั่นคงในงาน (Job Security)

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

1. ปัจจัย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (2525 : 519)
 ให้คำอธิบายไว้ว่า เหตุอันเป็นทางให้เกิดผลหรือหนทาง ในที่นี้หมายถึง สิ่งจะทำให้
 บุคคลชอบในการปฏิบัติงาน เป็นตัวการทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
2. ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกที่ดีของบุคคลที่มีต่อ
 งานที่ทำอยู่ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการที่ได้รับการตอบสนองทั้งทางร่างกายและ

จิตใจ จนทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน

3. หัวหน้าหมวดวิชา หมายถึง ครู-อาจารย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าสถานศึกษา ตามระเบียบกรมสามัญศึกษา ว่าด้วยการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาและรองหัวหน้าหมวดวิชา พ.ศ.2522 ฉบับที่ 1 และ 2

4. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งมีจำนวนนักเรียนระหว่าง 1,500 - 2,499 คน

5. ความสำเร็จในการทำงาน หมายถึง การทำงานจนบรรลุผลตามเป้าหมาย หรือสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้สำเร็จเป็นที่พอใจแก่ตนเองหรือผู้ร่วมงาน หรือผู้บังคับบัญชา

6. การได้รับการยอมรับนับถือ หมายถึง การได้รับการชมเชย ยกย่อง เชื้อถือ และไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลอื่น

7. ลักษณะงาน หมายถึง ลักษณะของงานที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทำทายต่อความรู้ความสามารถ มีความน่าสนใจชวนปฏิบัติ มีโอกาสที่จะปฏิบัติงานได้ครบ

8. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความตั้งใจ ความสำนึกในอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานในหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุผลสำเร็จได้ เป็นอย่างดี ทันตามกำหนดเวลา

9. ความก้าวหน้า หมายถึง การให้โอกาสในการเลื่อนตำแหน่งหรือระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนโอกาสในการศึกษาต่ออบรม และดูงาน

10. เงินเดือน หมายถึง เงินเดือนที่ได้รับประจำ รวมทั้งสวัสดิการ และเงินค่าตอบแทนประเภทอื่น ๆ ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพ

11. โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต หมายถึง การที่บุคคลได้รับการพัฒนา ให้มีความก้าวหน้าในทักษะ การปฏิบัติงาน ทำให้มีโอกาที่จะได้รับการแต่งตั้ง และเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นในอนาคต

12. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าหมวดวิชากับผู้บังคับบัญชา ทั้งในด้านการงานและส่วนตัว ความสามารถที่จะทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี มีความสามัคคี บรรยากาศในการทำงานที่เป็นมิตร

13. ความสัมพันธ์กับผู้ใ้มุ่งคัมภีรญา หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าหมวดวิชากับผู้ใ้มุ่งคัมภีรญา ทั้งในค่านการงานและส่วนตัว ความสามารถที่จะทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี มีความสามัคคี บรรยาการศในการทำงานที่เป็นมิตร

14. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าหมวดวิชากับเพื่อนร่วมงาน ทั้งในค่านการงานและส่วนตัว ความสามารถที่จะทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี มีความสามัคคี บรรยาการศในการทำงานที่เป็นมิตร

15. สถานะของตำแหน่ง หมายถึง เกียรติภูมิของการเป็นหัวหน้าหมวดวิชาฐานะทางสังคม ความคุ้นเคยกับชุมชน และควมมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของชุมชน

16. การนิเทศงาน หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ การติดตาม และการตรวจสอบ การส่งเสริมศักยภาพส่วนบุคคล และการใช้บทบาท ความเป็นผู้นำในการนิเทศ

17. นโยบายและการบริหารงาน หมายถึง นโยบายในการบริหารงาน การกระจายและมอบหมายงาน การจัดระบบงานที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

18. สภาพการทำงาน หมายถึง สภาพแวดล้อมและปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องช่วยให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัว ได้แก่ สถานที่ทำงาน อาคารเรียน อุปกรณ์การสอน บรรยาการศ รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดลอมอื่น ๆ เช่น แสง

19. ชีวิตส่วนตัว หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ส่วนตัวและครอบครัว อันเป็นผลที่ได้รับจากการทำงานในหน้าที่หัวหน้าหมวดวิชา

20. ความมั่นคงในงาน หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาในวิชาชีพ ความมีชื่อเสียงของหน่วยงาน ตลอดจนความมั่นใจและมั่นคงในตำแหน่งงานที่ทำ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวบ่งชี้ให้หัวหน้าหมวดวิชาและผู้ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ทั้งในระดับ ผู้ใ้มุ่งคัมภีรญา ผู้ใ้มุ่งคัมภีรญา และบุคลากรอื่น ๆ ได้รับรู้ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. ผลการวิจัย จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะช่วยให้กองการมัธยมศึกษา และกรมสามัญศึกษา ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและส่งเสริมการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการจัดการศึกษาของประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ใช้ประชากรทั้งหมด ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 56 โรงเรียน รวม 728 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แผลและเรียบเรียงตามทฤษฎีของ Herzberg (1959 44-49) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลเฉพาะตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกคำตอบ (Check list)
 - ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ในส่วนที่เป็นปัจจัยจูงใจ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale)
 - ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ในส่วนที่เป็นปัจจัยค้ำจุน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale)
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ และด้วยตนเองบางส่วน
4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)
 - 4.1 ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลเฉพาะตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่และหาความถี่

4.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ของหัวหน้าหมวดวิชา ใช้การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 ข้อมูลที่วิเคราะห์ค่าทางสถิติ นำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบ
ความเรียง

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

แบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของ
การวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ และลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มประชากรที่ใช้ใน
การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ การทดสอบความเชื่อมั่น
การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึงผลการวิจัย

บทที่ 5 กล่าวถึงการสรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม แสดงรายการหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการวิจัย

ภาคผนวก ประกอบด้วยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย